

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta (VN/23407/2023)

Uudenmaan TE-toimiston lausunto

Aikuiskoulutustuen lakkauttaminen:

Aikuiskoulutustuen lakkauttamista ei voida nähdä tarkoituksenmukaisena, koska työllisyyden näkökulmasta olisi tärkeä panostaa ammattitaidon kehittämiseen vielä työsuhteen tai yrittäjyyden aikana työttömyyden ennalta ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Työnsä menettäneen ja ammattitaidon kehittämisen tarpeessa olevan työnhakijan työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisin vaihtoehto on usein kokonaisen uuden tutkinnon suorittaminen. JTYPL:n 6 luvussa säädetyn työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun kriteereiden täyttyessä työnhakijan opiskelua on mahdollista rahoittaa työttömyysetuudella 24 kk ajan, mutta työnhakuvelvoitteen asettaminen omaehtoisten opintojen ajalle 2.5.2022 alkaen ja sen tiukentaminen 1.1.2023 alkaen on rajoittanut ko. palvelun käyttöä. Asiakastyössä on nähty, että omaehtoisen opiskelun etenemisen vaatimus yhdistettynä jopa täysimääräiseen työnhakuvelvoitteeseen sekä opintojen jatkaminen työn vastaanottamisen tilanteessa ovat hyvin kuormittavia tekijöitä ja riski opintojen keskeytymiseen on suuri.

Palkansaajien ja yrittäjien aikuiskoulutustuen lakkauttaminen, kun taustalla on aiemmin toteutettu työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun sääntöjen tiukennus, vaikuttaisi negatiivisesti

kansalaisten elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin, uudelleen työllistymiseen ja sitä kautta heidän hyvinvointiinsa.

Aikuisiässä olevan taloudellinen tilanne ja siihen liittyvät elämän realiteetit usein sulkevat pois mahdollisuuden opiskella opintotuella. Aikuiskoulutustukea olisi mahdollista lakkauttamisen sijaan kehittää niin, että se kohdentuisi paremmin työvoimapolitiikan aloille kouluttautuviin alanvaihtajiin ja matalan koulutustason omaaville. Rajauksena voisi olla esim. aikaisemmin suoritettujen korkeakoulututkintojen määrä.

Ammattitutkintostipendin lakkauttamiseen Uudenmaan TE-toimistolla ei ole lausuttavaa

Vuorotteluvapaan lakkauttaminen:

Vuorotteluvapaa on järjestely, joka hyödyttää sen kaikkia osapuolia. Vuorottelijalle se mahdollistaa syystä tai toisesta kaivatun tauon työmarkkinoilta edistäen työssä jaksamista ja työkyvyn ylläpitämistä. Sijaisen osalta se katkaisee työttömyyden ja parantaa työllistymisedellytyksiä työkokemuksen ja määräaikaisen työsuhteen kautta. Työnantaja puolestaan saa järjestelyn myötä työyhteisöön uutta osaamista määräaikaisen työsuhteen kautta, myös tulevia rekrytointitarpeita ajatellen. Niin vuorottelijat, sijaiset kuin työnantajatkin ovat seurantatutkimuksen mukaan kokeneet hyötynsä vuorotteluvapaasta (Nätti, Manninen, Väisänen & Anttila 2005).

Työ- ja elinkeinoministeriön selvitysten mukaan vuorotteluvapaa on sijoittunut aivan kärkipäähän, kun tarkastellaan työllisyysvaikutuksiltaan parhaita työvoimapolitiittisia aktiivipalveluja. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastojen mukaan vuosien 2014 ja 2019 välillä keskimäärin 23–30 % työvoimapolitiittisten aktiivipalvelujen piirissä olleista on ollut sijoittuneena avoimille työmarkkinoille 6 kuukauden päästä palvelun päättymisen jälkeen. Vuorotteluvapaa-sijaisuudessa olleiden kohdalla vastaava lukema on samalla aikavälillä ollut n. 63–70 %. Vuorotteluvapaan sijaisuus on tehokas keino katkaista työttömyys heti alkuunsa esimerkiksi nuorten, työuransa alkutaipaleella olevien työnhakijoiden kohdalla. Tutkimusten mukaan työttömyyden pitkittyminen vaikeuttaa työllistymistä (esim. Schmieder ym. 2016; Kroft ym. 2013). Vuorotteluvapaan sijaiset ovat tutkimusten mukaan (esim. TEM:ön työnvälitystilastot) edustaneet erityisesti 20–29-vuotiaiden sekä 55–59-vuotiaiden ikäluokkia. Tilastojen valossa palvelu on siis onnistuneesti saatu kohdennettua ikänsä puolesta heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleville työnhakijoille. Vuorotteluvapaan sijaisuuden edellytyksiä muuttamalla palvelua olisi mahdollista kohdentaa vielä tarkemmin halutuille kohderyhmille, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömille.

Hallituksen esityksen mukaan vuorottelijan tauko työelämästä vähentää osaamisen ja kokemuksen kertymistä työkokemuksen kautta, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti hänen tuottavuuteensa.

Vuorotteluvapaa on työhistoriavaatimusten kautta suunnattu pitkään työelämässä oleville henkilöille, joilla on jo taustallaan vahvaa työhistoriaa ja kokemusta. Vuorotteluvapaan mahdollistama tauko (100–180 kalenteripäivää) ei siten kokonaiskuvassa oleellisesti heikennä työkokemusta suhteessa jo kertyneisiin työvuosiin.

Vuorotteluvapaa on paitsi työvoimapolitiisilta vaikutuksiltaan tutkitusti tehokas, myös työmarkkina-
asemaltaan heikommassa asemassa oleville osuvasti kohdennettu. Vuorotteluvapaajärjestelmää ei tulisi lakkauttaa, vaan pohtia vaihtoehtoisia kehityssuuntia esimerkiksi vuorotteluvapaan tai sijaisuuden edellytyksiä muokkaamalla.

Stenroos Helena
Uudenmaan TE-toimisto